

SKUP 2011

«ADRESSAKONSORTIET»

Publisert i Adresseavisen 25. mai – 29. desember 2011

Grete Holstad
Åge Winge

Forretningsmannen Terje Roll Danielsen lånte 310 millioner kroner for å kjøpe aksjer i Adresseavisen. Fantes det en hemmelig plan om at han skulle være en mellommann for transaksjonen?

1. Navn på journalistene

Grete Holstad

Åge Winge

2. Tittel på arbeidet

"Adressakonsortiet"

4. Redaksjon, adresse, tlf.nr.

Adresseavisen

Industrivegen 13

7080 Heimdal

5. Journalistenes adresse og telefonnummer.

Grete Holstad

Grete.holstad@adresseavisen.no

951 98 762

Åge Winge

Age.winge@adresseavisen.no

932 36 558

Liste over samlet publisering

NB: Noen av sakene på lista er skrevet av kolleger, og er inkludert for sakens helhets skyld.

Dato	Hovedoppslag	Tittel	Undersaker	Papir avis	Nett avis
25/05/11	Kan miste alt	Leter etter "hemmelig plan"	Adresseavisen og Sparebanken var ikke involvert Vil slå Roll Danielsen personlig konkurs	X	X
26/05/11	Konkursrammede Terje Roll Danielsen fikk i 2006 låne 300 mill. kroner til et nytt mediselskap... Dette kjenner vi ikke til...	Gamle venner strides om mediselskap	Kjenner ikke til selskapsplanene	X	X
31/05/11		Planla oppkjøp av Adressa-aksjer sammen	Flere møter med trønderne Innrømmer å ha fått e-postene - Vi samarbeidet om å få tak i aksjene	X	X
01/06/11		Skylder 9,3 mill. i skatt (Sissel Lynum)		X	X
01/06/11		KOMMENTAR: Som et drama av Ibsen (Siri Wahl Olsen)		X	X
03/06/11		Banken undersøkes av sine egne	Behandlet av Finanstilsynet	X	X
04/06/11		KOMMENTAR: Når mediene gransker seg selv (Arne Blix)		X	X
07/06/11		Kontrollkomiteen finner intet nytt		X	
10/06/11		Var informert om Adressa-konsortiet	- Jeg forholder meg til kontrollkomiteen	X	
30/06/11		Kjempelån på vandring	Ingen aktiv rolle Sjakk matt og ensom	X	X
03/09/11		Mellom himmel og helvete (Bård Ove Molberg)		X	
12/10/11	Vurderer krav mot bank og avis	Bostyret vurderer krav mot banken og avisen - Spurte ikke hva det skulle brukes til	- Visste at notatet skulle til SR-Bank	X	X
19/10/11		Krass kritikk mot Adressa		X	
21/10/11		SR-Bank nekter å gi fra seg dokumentene		X	X

24/10/11		Vurderer å trekke banken for retten		X	X
26/10/11		Bostyret skal grave dypere		X	X
02/11/11		Banken jobbet med den hemmelige aksjeplanen	Peker på Roll Danielsen	X	X
22/11/11		Kontrollkomiteen fornøyd med banken		X	
23/11/11		Saksøker sparebanken		X	
25/11/11		Sparebanken verifiserte låneplanen	Banken vil ikke besvare spørsmål Bankens befatning med Roll Danielsen-lånet	X	X
26/11/11		- Banken har ikke ansvar		X	
01/12/11	Kan bli saksøkt etter konkurs	Bostyret varsler søksmål mot bank og avis	Bostyret har solgt for 670 mill. (Sissel Lynum) Selger kunst verdt ti mill. (Joakim Wangen)	X	
02/12/11		Har fått Adressa-dokumenter		X	
03/12/11		KOMMENTAR: Spillet om sannheten (Siri Wahl Olsen)		X	
10/12/11		Ti millioner til pengejakt		X	
14/12/11		Ba om hjelp til å vurdere strategien		X	
29/12/11		Granskeren tok forbehold	Nyttig rapport for styret	X	X

Saker publisert på adressa.no (med hyperlink):

Dato	Sak
26.05.2011	Gamle venner strides om medieselskap
26.05.2011	Leter etter "hemmelig avtale"
31.05.2011	Flere møter med trønderne
31.05.2011	Vi samarbeidet om å få tak i aksjene
31.05.2011	Planla oppkjøp av Adressa-aksjer sammen
31.05.2011	Innrømmer å ha fått e-postene
01.06.2011	Som et drama av Ibsen
01.06.2011	Skylder 9,3 millioner i skatt
04.06.2011	Når mediene må granske selv
06.06.2011	Banken undersøkes av sine egne
30.06.2011	Kjempelån på vandring
12.10.2011	Bostyrer vurderer krav mot bank og avis
21.10.2011	SR-Bank nekter å gi fra seg dokumentene
24.10.2011	Trues med søksmål
27.10.2011	Bostyret skal grave dypere
02.11.2011	Banken jobbet med den hemmelige aksjeplanen
25.11.2011	Sparebanken verifiserte låneplanen
29.12.2011	Granskeren tok forbehold

De var nære forretningspartnere og hadde felles interesser i å sikre Adresseavisens uavhengighet og regionale eierskap. Nå står de på hver sin side i en konflikt som handler om flere hundre millioner kroner.

Per Axel Koch
Konsernsjef Polaris Media

Terje Roll Danielsen
Forretningsmann

Finn Haugan
Konsernsjef Sparebank1 SMN

"Adressakonsortiet"

Bestyret etter konkursene i Terje Roll Danielsens selskaper vurderer erstatningskrav i hundremillionersklassen mot Adresseavisen og Sparebank1 SMN. På bakgrunn av dokumenter avdekket i Adresseavisen.

Terje Roll Danielsen er en av Trondheims mest kjente forretningsmenn. Han bygde Nedre Elvehavn, den nye bydelen, han kjøpte et kvartal og ville gjenopplive byens torg. Han var festsjef i Harmonien, byens lukkede herreklubb, og samlet hver jul sitt mektige nettverk til lystige middager.

Høsten 2010 gikk Roll Danielsen de få skrittene over gaten fra sitt hovedkontor for å levere sitt forretningsimperium til skifteretten. Det dreide seg om selskaper som tre år tidligere var anslått til å være verdt opp mot en halv milliard kroner. Noen måneder senere slås han også personlig konkurs.

I boet ligger krav for over en milliard kroner, og en rekke næringsaktører er berørt. Hovedårsaken til konkursen er en transaksjon forretningsmannen gjorde høsten 2006. Da lånte Roll Danielsen 310 millioner kroner i stavangerbanken Sparebank1 SR-Bank (SR-Bank), for å kjøpe aksjer for 303 millioner kroner i Adresseavisen.

Hensikten var å skaffe stor nok eierandel for å sikre posisjon og makt i det framtidige Media Norge, som Adresseavisen forhandlet om å bli en del av. Aksjehandelen ble

gjennomført i all hast for å hindre at makten over mediehuset skulle havne utenfor landsdelen. Aksjene ble kjøpt til langt over kurs, mente analytikerne.

Dette er bakteppet for en rekke artikler Adresseavisen har skrevet fra 25. mai og ut året 2011. Saken er ikke avsluttet.

Det fantes angivelig en hemmelig plan om at Terje Roll Danielsen ikke skulle sitte alene med aksjene og låneengasjementet. Posten skulle senere overføres til et konsortium hvor Adresseavisen og trondheimsbanken Sparebank1 SMN, inngikk sammen med Roll Danielsens selskap. Striden står om denne planen binder partene.

Bostyret vurderer nå et krav mot Adresseavisen og Sparebank1 SMN for de tap forretningsmannen fikk ved å være alene om handelen. Tapet er stipulert til mellom 150 og 200 millioner kroner.

Når og hvordan kom arbeidet i gang

Flere journalister i avisens økonomiredaksjon jobbet med aksjekjøpet da Roll Danielsen gjorde dette høsten 2006. Det ble også den gang spekulert i om Roll Danielsen hadde andre i ryggen da han ervervet aksjeposten. Nyhetsdekningen rundt hans selskaper handlet blant annet om stadige betalingsanmerkninger, men vi hadde ingen kunnskap om at hans økonomiske problemer kunne skyldes aksjelånet.

Etter konkursen høsten 2010, var et tilbakevendende tema i redaksjonen hvorfor en vellykket forretningsmann som Roll Danielsen hadde tatt risikoen med denne aksjehandelen. Hadde han gamblet på at Adresseavisen ble med i Media Norge, noe som kunne gitt ham en betydelig gevinst? Påfølgende vår kom spørsmålet igjen opp da Roll Danielsen ble begjært personlig konkurs. Samtaler med kilder hadde bekreftet mistanken om en ukjent historie før aksjekjøpet. Vi var blant annet informert om møter som skulle ha vært mellom Roll Danielsen, Per Axel Koch og Finn Haugan høsten 2006. Og om et påstått konsortium.

Vi hadde sett et dokument som tydet på dette, at Adressa-aksjene Roll Danielsen kjøpte, senere skulle overtas av et selskap med Adresseavisen og Sparebank1 SMN, sammen med Roll Danielsens selskap, Roll Severin AS.

Konfrontert med disse opplysningene, kommenterte bostyret at det ville undersøke om Roll Danielsen ble sviktet av en gruppe samarbeidspartnere da han kjøpte deler av aksjeposten i Adresseavisen. Saken ble hovedoppslag 25. mai 2011: "Leter etter hemmelig avtale."

Hva var den sentrale problemstilling ved starten

Hadde Roll Danielsen vitterlig andre i ryggen da han kjøpte Adressa-aksjene, eller gjennomførte han den «patriotiske» handelen alene med drøm om å bli styrtrik mediemogul?

Både Haugan og Koch benektet konsortie-planene. Hvis Roll Danielsen hadde operert alene, hvorfor var i så fall Haugan og Kochs nevnt i dokumentet? Hva var deres roller i aksjehandelen?

Redegjør kort for hva som er genuint nytt i saken

- Det var ikke slik at trondheimspatrioten og Adresseavisens venn, Terje Roll Danielsen, hadde operert alene da han kjøpte Adressa-aksjene. Roll Danielsen hadde sammen med Koch og Haugan laget en felles plan om at aksjene skulle kjøpes av Roll Danielsen, og senere overføres til et konsortium med Adresseavisen, Sparebank1 SMN og Roll Danielsen. Alternativt skulle aksjeposten deles blant lokale investorer, sannsynligvis med en betydelig del i avisen og banken.
- Årsaken til den planlagte transittoperasjonen var at det ikke var tid til å behandle aksjekjøpet i styrene til avisen og banken. Det var også problemer knyttet til Koch og Roll Danielsens dobbeltroller i bank og avis.
- Koch og Roll Danielsen hadde, sammen med daværende styreformann i Adresseavisen, Kaare Gisvold, forhandlet med Schibsted om et felles oppkjøp av Orkla Medias aksjer i Adresseavisen og Bergens Tidene. Det ble laget en avtale mellom Schibsted og et selskap kalt Trønderkonsortiet.
- Koch, som nektet å kjenne til å kjenne til planene, redigerte selv lånesøknaden til Terje Roll Danielsen hvor planen beskrives i detalj. Søknaden ble sendt med kopi til banksjef Finn Haugan, som også nektet for å kjenne til planene.
- Sparebank1 SMN Markets, bankens eget verdipapirforetak, utredet konsortieplanene.
- Banken engasjerte et eksternt advokatfirma for å vurdere om banken kan stilles til ansvar i forbindelse med aksjehandelen, etter opplysninger framkommet i Adresseavisen. Granskningen konkluderte med at banken ikke hadde ansvar.
- Bankens representantskap fikk bare presentert hovedkonklusjonen. Bankens høyeste organ ble ikke forelagt rapporten i sin helhet, hvor granskeren tar forbehold om konklusjonene - at det ikke kreves store faktaendringer før de rettslige vurderingene blir annerledes.
- Haugans bank verifiserte innstillingen til SR-Banks styre, som beskrev planene om at aksjene skulle overdras til et konsortium, alternativt spres på flere lokale investorer.
- Haugan hadde ikke bare hjulpet Roll Danielsen med å få lån i SR-Bank. Han spilte også en aktiv rolle da deler av lånet ble refinansiert i Bank1 Oslo Akershus. Det var også på hans initiativ at Sparebank1 SMN overtok resten av SR-lånet – i strid med innstillingen fra bankens eget konsernkredittutvalg.

- Bostyret har levert en forlikssklage for å få omstøtt pant bankene sikret seg i Terje Roll Danielsens aktiva før konkursen.
- Bostyret vurderer søksmål mot Adresseavisen og Sparebank1 SMN for å få dekket tap Terje Roll Danielsen fikk ved å sitte alene med aksjelånet. Tapet er stipulert til mellom 150 og 200 millioner kroner. Striden står om partene er bundet av planen som ble lagt før aksjehandelen.

Nyhetsverdi/Vesentlighet/Originalitet

Konkursen i Roll Danielsens selskaper er en av landsdelens største konkurser. Saken endte også i økonomisk katastrofe for Roll Danielsen, og det er en av pressens hovedoppgaver å undersøke om enkeltmennesker har vært utsatt for overgrep eller forsømmelser.

Eget hus

Å dekke en slik konkurs er en selvfølge for en regionavis, noe økonomiredaksjonen i Adresseavisen har gjort med ulike innfalsvinkler. Det som gjør disse sakene spesielle, er at vi har måttet grave rundt føttene på avisens eiere, styremedlemmer og samarbeidspartnere:

Terje Roll Danielsen: Før konkursen var han nest største eier i mediehuset Polaris Media som eier Adresseavisen. Han var styremedlem både i avisen og Sparebank1 SMN (tidligere Sparebank 1 Midt-Norge.)

Per Axel Koch: Konsernsjef i Polaris Media og styreleder i Adresseavisen, hvor han var toppsjef da aksjene ble handlet. Koch er også styreleder i Sparebank1 SMN.

Finn Haugan: Konsernsjef i Sparebank1 SMN, som er største eier i Polaris Media. Banken er også avishusets hovedbankforbindelse.

Kaare Gisvold: Styreleder i Polaris Media, og tidligere styreleder i Adresseavisen.

Enkelte aviser har også tidligere drevet kritisk journalistikk mot sine egne, jfr. Aftenpostens og VGs omtale av skattesakene mot egne aviser, og særlig mot sjef og hovedeier Tinius Nagell-Erichsen, som måtte sone 30 dager i fengsel i 1985. Nevnes kan også A-pressens Osloredaksjons artikkel som førte til statsminister Oddvar Nordlis avgang i februar 1981, og Dagens Næringsliv avsløring av sammenblanding av Jens P. Heyerdahls og Berner Gruppens penger i "Ridehus-saken", som også ble dekket av Dagbladet.

Vi er for tiden midt oppe i en omfattende endring av mediestrukturen her i landet, med store penger og mektige aktører involvert, noe som berører de fleste større mediekonsern. Derfor kan det i mange redaksjoner bli nødvendig med kritiske reportasjer rundt eget eierskap, jfr. salget av Edda og TV2. Vi kjenner ikke til saker i nyere tid hvor det er drevet så nærgående journalistikk mot enkeltpersoner knyttet til eget mediehus som i Roll Danielsen-saken.

"Adresseavisens reportasjer er et sjeldent, men ypperlig eksempel på at en redaksjon tar på alvor den tilføyelsen som i 2001 ble gjort i pressens Vær Varsom-plakat, i punkt 1.4, andre setning: "Det er pressens plikt å sette søkelys på hvordan mediene selv fyller sin samfunnsrolle", og at man ikke har lyttet til gamle læresetninger om "ikke å skite i eget reir" eller "bite den hånden som gir mat". Avisen fortjener stor respekt for måten den har behandlet denne saken."

Nils E. Øy, generalsekretær Norsk Redaktørforening

Dobbelroller

Per Axel Koch har i en årrekke hatt en dobbeltrolle som toppsjef i Adresseavisen/ Polaris Media og styreformann i Sparebank1 SMN. Dette er han kritisert for, ikke minst av redaksjonsklubben i Adresseavisen. Kritikken er møtt med at dobbeltrollen er en fordel for mediehuset fordi det gir kontakter og kunnskap, og at dette ikke er noe problem fordi han likevel er inhabil i bankens styre i saker som dreier seg om Polaris/Adresseavisen.

Sakene vi har presentert har blant annet belyst hvordan mektige aktører i sine nettverk kan påvirke saker, til tross for at de er inhabile i sine respektive styrever. Styret i Sparebank1 SMN engasjerte advokatfirmaet Simonsen til å vurdere om banken hadde et eventuelt ansvar i aksjesaken. I advokat Jørgen Heffermehls rapport reises spørsmål om Kochs dobbeltrolle:

"(...) Per Axel Kochs medvirkning (til å formulere Roll Danielsens lånesøknad, red. anm.) representerer muligens en uheldig sammenblanding av roller ettersom han som konsernsjef i Polaris Media/Adresseavisen hadde klare interesser i at Terje Roll Danielsen ervervet aksjeposten. Han får da to roller der interessene klart kunne komme til å sprike, hvilket de senere også gjorde."

Sakene gir også andre innblikk i en, for mange, ukjent businessverden. Roll Danielsen fikk 310 millioner kroner i lån etter at Haugan tok en telefon til sin kollega i alliansebanken SR-Bank. Lånet ble utbetalt på uvanlig kort tid uten ordinær styrebehandling.

Sakene viser den tette forbindelsen mellom flere sentrale aktører i trøndersk næringsliv, og viser eksempel på det som kan oppfattes som "vennetjeneste." Ett eksempel er da konsernkreditutvalget i Sparebank1 SMN innstilte på at Roll Danielsen ikke skulle innvilges 183 millioner kroner i lån i forbindelse med refinansiering. Konsernsjef Finn Haugan overprøvde sitt eget konsernkreditutvalg og overbeviste styret om at Roll Danielsen likevel skulle få lånet. Roll Danielsen hadde på dette tidspunktet nylig gått ut av styret i banken, og hadde således også relasjoner til flere medlemmer i bankstyret.

Metode: Dokumentjakt

Den første saken om bostyrets jakt på "en hemmelig avtale" vakte oppsikt. Saken ga oss tilgang til nye kilder.

Dagen etter kunne Adresseavisen avsløre innholdet i et internt lånedokument fra SR-Bank, stavangerbanken som ga Roll Danielsen et kortsiktig lån på 310 millioner kroner til kjøp av aksjer i Adresseavisen. Dokumentet, som var en innstilling til styret i banken, bekreftet også at Roll Danielsen ikke var alene:

"Mellomfinansieringen forventes innfridd ved at det planlegges etablert et nytt selskap hvor Adresseavisen, Sparebanken Midt-Norge og Roll Severin AS, legger inn sine nåværende eierposter i Adresseavisen, som da skal overta aksjeposten. Alternativt deles aksjeposten opp blant lokale investorer i Trondheimsområdet."

Disse sakene er drevet fram av publisering av konfidensielle dokumenter.

Å basere seg på muntlige kilder var ikke tilstrekkelig, uansett hvor sentrale og etterrettelige disse måtte være. Det var ulike framstillinger av virkeligheten og hendelsesforløpet. Det var ord mot ord.

Allerede på dag én kom det fram at dette kunne handle om forhold noen ville holde skjult. Vi hadde opplysninger om at flere *sto bak* aksjekjøpet. Dette ble ikke bare benektet, men både Haugan og Koch hevdet at de aldri hadde hørt snakk om dette. Hvis vi skulle finne ut hva som vitterlige hadde skjedd, var det helt nødvendig med skriftlig dokumentasjon. Ikke minst fordi dette var følsomt, ettersom aktørene var knyttet til eget avishus. Det var utenkelig å dekke saken videre i form av en polemikk mellom partene, eller basert på anonyme kilder.

Internt var flere i en slik posisjon at de i prinsippet skulle være kjent med hvordan aksjekjøpet hadde skjedd, blant annet sjefredaktør Arne Blix og styrerepresentanter. Ingen av dem vi snakket med, hadde hørt om en konsortieplan.

Konsortiet var ikke stiftet, det fantes ingen dokumenter i offentlige registre. Det eneste offentlige dokument var den foreløpige bostyrer rapporten. I den var en eventuell avtale ikke omtalt. I styreprotokollen til Polaris Media var dette heller ikke nevnt.

Men selv om saken handlet om få personer og institusjoner, var det likevel flere kilder som kunne tenkes å være kjent med historien, og som kunne sitte på skriftlig materiale. Vi laget en kildeliste med personer som inkluderte alle de involverte institusjonene, i tillegg til aktørene og folk rundt dem. I kontakten med disse poengterte vi viktigheten av å finne skriftlig materiale som kunne bekrefte eller avkrefte partenes framstilling.

Vi fikk hånd om et internt dokument fra SR-Bank hvor det innstilles til styret i banken om å gi Roll Danielsen aksjelånet på 310 millioner kroner. Innholdet i dokumentet bekrefter blant annet opplysningene om konsortiet. Og hvorfor handelen av aksjer skulle skje gjennom Roll Danielsens selskap, Roll Severin AS:

"Bakgrunnen for denne totrinnsprosessen er at det er utfordringer knyttet til at administrerende direktør i Adresseavisen er styreformann i Sparebanken Midt-Norge, samt at Terje Roll Danielsen er styremedlem både i Sparebanken Midt-Norge og i Adresseavisen."

Konfrontert med disse opplysningene, nektet fortsatt både Koch og Haugan kjennskap til et slikt konsortium. "Jeg har aldri hørt om det," uttalte Haugan.

Vi hadde opplysninger om at Haugan hadde fått tilsendt dette dokumentet. Konfrontert med dette, svarte Haugan at han ikke kunne garantere at han *ikke* hadde hørt om dokumentet, men at han aldri hadde sett eller lest det.

Vi var dermed ikke kommet vesentlig lenger. For alt vi visste, var det Roll Danielsen alene som hadde gitt disse opplysningene til SR-Bank. Kanskje medførte det riktighet at konsortieplanene kun eksisterte i Roll Danielsens hode? Hvis flere enn Roll Danielsen var involvert i planene, manglet vi fortsatt bekreftelse på dette.

Vi fortsatte å jobbe med kildelisten, og som i mange andre saker åpnet den ene døren en ny dør. Et dokument ga oss et nytt dokument.

Få dager senere presenterte vi et utkast til avtale mellom Schibsted og et selskap kalt Trønderkonsortiet. Dette var en avtale om at de sammen skulle kjøpe Orkla Medias aksjer i Adresseavisen og Bergens Tidene, som like før hadde blitt lagt ut for salg. Fra Schibsted fikk vi opplyst at denne avtalen var laget etter et møte hvor trønderne var representert med Koch, Gisvold og Roll Danielsen. Også Gisvold hadde benektet kjennskap til et slikt konsortium.

Vi publiserte også en e-post som hadde gått fra Schibsted til Koch, med avtaleutkastet som vedlegg, og som Koch hadde videresendt til Roll Danielsen. Dette var første dokument som knyttet Koch direkte til konsortieplanen.

Neste skritt var blant annet å finne ut om det faktisk fantes en *avtale* om at et konsortium skulle overta aksjene, enten den var skriftlig, eller i form av en forpliktende forståelse mellom partene. Eller, hadde Roll Danielsen grunn til å tro at det var en slik enighet? På spørsmål om dette, svarte Koch: "Etter min mening hadde han ikke det."

Vi undersøkte videre om opplysningene vi brakte var kjent for andre, blant annet i Finanstilsynet og bankens kontrollkomité. Kontrollkomiteens leder sa at opplysningene var nye. Litt senere konkluderte komiteen med at det ikke var framkommet noe nytt i saken, og var fornøyd med bankens engasjement med Roll Danielsen.

Haugan hadde uttalt at hans eneste befatning med Roll Danielsens aksjelån, var at han hadde anbefalt ham overfor sin alliansepartner, stavangerbanken SR-Bank. Så langt hadde vi ikke skriftlig materiale som viste at Haugan var dypere involvert, kun muntlige kilder som fortalte at han hadde vært aktiv i aksjeplanen. På dette tidspunktet satt vi på flere historier som vi unnlot å skrive fordi vi bare hadde muntlige kilder.

Utilfredsstillende svar

Det interne dokumentet fra SR-Bank, som vi hadde presentert, indikerte en uortodoks behandling i banken. Vi fikk notatet vurdert av personer med erfaring fra kredittvurdering, som konkluderte med at det var et "tynt" dokument til å handle om et lån på hele 310 millioner kroner.

Innholdet tydet på at det var kontakten Roll Danielsen hadde med Sparebank1 SMN (Haugan) som var utslagsgivende for at Roll Danielsen fikk dette lånet i stavangerbanken. Kunne dette være en indikasjon på at de hadde et opplegg sammen?

Det neste dokumentet vi presenterte var Roll Danielsens lånesøknad til SR-Bank. Også dette vitnet om en uortodoks behandling. Søknaden var på en side. Dette dokumentet er, så langt vi har brakt på det rene, eneste skriftlige kommunikasjon Roll Danielsen hadde med SR-Bank før lånet på 310 millioner kroner ble utbetalt mindre enn en uke senere.

Lånesøknaden beskriver i detalj konsortiet med avisen og banken som deltakere. Vi skaffet også dokumentasjon på at denne lånesøknaden ble sendt med kopi til Haugan. Vi måtte dermed anta at banksjefen var informert. Likevel stilte vi oss spørsmålet: Dersom planene om et konsortium, med blant annet banken som deltaker, kun eksisterte i Roll Danielsens hode, hvorfor sendte han da kopi av lånesøknaden med denne informasjonen til Haugan?

Dette var ett av spørsmålene vi stilte Haugan før vi publiserte saken om lånesøknaden. Svaret vi fikk fra bankens informasjonsdirektør, gjorde oss ikke særlig klokere:

"Hei! Ber om at Finn blir sitert på følgende:

Det er tredje gang i løpet av en ukes tid Adresseavisen kommer tilbake og spør om samme notat. Jeg har så langt besvart 16 spørsmål, her kommer 10 nye. Siden forrige gang har kontrollkomiteen i SpareBank 1 SMN konkludert med at 17 helsider i Adresseavisen i løpet av et par uker ikke har brakt noe nytt til saken. Komiteen opprettholder at de ikke har noen anmerkninger til styrets og administrasjonens behandling av engasjementet med Roll Severin-konsernet. Nevnte notat er en del av komiteens saksgrunnlag. Jeg forholder meg til at bankens kontrollkomité har fattet sin beslutning, og har ikke mer å tilføye saken.

Vennlig hilsen Hans Tronstad"

Det var fortsatt mulig at banksjefen ikke var dypere involvert enn at han hadde anbefalt Roll Danielsen til SR-Bank, og at han ikke leste e-postene sine og derfor ikke var informert om Roll Danielsens kontakt med SR-Bank. Haugans e-poster fra 2006, er ikke lenger tilgjengelig, i følge banken.

Leter etter bankspor

Det var kjent at Roll Danielsens lån var flagget hjem til Sparebank1 SMN i 2008. Bostyrer rapporten viste at søsterbanken Bank1 Oslo Akershus også var en av de største kreditorene, og at det skyldtes at også den hadde overtatt en del av aksjelånet.

Banksjef Torbjørn Vik i Bank 1 Oslo Akershus, fortalte at banken hadde refinansiert 140 millioner kroner av Roll Danielsens lån sommeren 2007, og at dette skjedde etter en henvendelse fra Haugan. Dette tydet på at Haugan hadde vært mer engasjert i Roll Danielsen-lånet enn bare å formidle forretningsmannen til SR-Bank, som han selv hadde hevdet.

Hvorfor engasjerte Haugan seg så sterkt i denne saken? Roll Danielsen var jo ikke kunde i Haugans bank?

Utover sommeren og høsten jobbet vi for å finne ny informasjon/dokumentasjon. Det nærmet seg bostyrets årsrapport etter konkursen, og bostyret hadde allerede varslet at de ville undersøke om Koch og Haugan hadde forpliktet seg på noen måte før Roll Danielsen opptok lånet og kjøpte aksjene. En handel som, i følge bostyret, var den sannsynlige hovedårsaken til at Roll Danielsen gikk konkurs.

Sparebank1 SMN er en av kreditorene, de sitter i kreditorutvalget, og bostyret var tilbakeholdende med informasjon om sine vurderinger.

Kochs håndskrift

I midten av oktober presenterte vi et dokument som ble et slags gjennombrudd for å forstå saken - kladden til lånesøknaden som Roll Danielsen hadde sendt SR-Bank. Denne viste at søknaden var redigert av Per Axel Koch, noe som kunne dokumenteres fordi det var gjort med hans egen håndskrift.

Koch hadde lest korektur på søknaden, hvor han endret noen beløp og prosenter, og gjorde språklige endringer. Koch, som altså var konsernsjef i Adresseavisen og styreformann i banken, endret ikke hovedinnholdet om at aksjeposten skulle replasseres i et konsortium hvor avisen skulle delta sammen med banken og Roll Danielsen. Allerede dagen etter ble den redigerte lånesøknaden sendt til SR-Bank.

Vi visste nå at Koch ikke bare hadde deltatt i forhandlingene med Schibsted, men at han også hadde assistert Roll Danielsen med lånesøknaden - og dermed var involvert i selve aksjekjøpet. Hans redigering av lånesøknaden tydet også på at han hadde gått god for innholdet som altså beskrev konsortieplanene. Koch selv forklarte denne redigeringen med at han ikke visste hva dokumentet skulle brukes til, og at han heller ikke hadde spurt om dette.

Selv om dette var et slags gjennombrudd, manglet vi fortsatt biter i puslespillet. Både Koch og Haugan sto fast på at avtalen bostyret lette etter, ikke finnes. Men hva er en avtale?

STRENGT FORTROLIG

ADRESSEAVISEN/MEDIA NORGE

Adresseavisen har foreløpig valgt å stå utenfor Media Norge, men har stadig spørsmålet til vurdering. Hvis Adresseavisens styre og administrasjon skulle velge å fusjonere med de øvrige regionavisene, må det lokalt sikres nok aksjer/stemmer til å få dette gjennom på Adresseavisens generalforsamling.

Tre parter (de største lokale aksjonærene) samarbeider om dette: Adresseavisen som som eier egne aksjer (4,33) det foreløpig ikke kan stemmes for, Sparebank 1 Midt-Norge (4,68%) og Terje Roll Danielsen (3,18% og kontrollerer noen mindre poster).

Det er videre spesielle habilitetsutfordringer. Adm. dir. Per Axel Koch i Adresseavisen er styreformann i banken. Terje Roll Danielsen er styreformann både i banken og i Adresseavisen.

1. Disse tre aktørene planlegger å legge inn sine poster i det felles selskap Adressakonsortiet AS (foreløpig ikke etablert). Postene har en samlet verdi på ca 205 mill. kroner. Selskapets egenkapital vil deretter styrkes med 150-200 mill. kroner.

2. Selskapet ønsker deretter å kjøpe Orkla/Mecom's post i Adresseavisen (18,65%). Pris ca. 325 mill. kroner.

Videre vurderer man å kjøpe en større post i Bergens Tidende fra Orkla/Mecom, antatt pris 425 mill. kroner. Hensikten med å kjøpe BT-posten er å oppnå en stor og tydelig post i det fusjonerte Media Norge, hvis dette blir løsningen.

Foreløpig søkes kun finansiering av Orkla/mecom-posten i Adresseavisen.

3. Adressakonsortiet AS overtar ca. 5 prosent av Schibsted's aksjer i det fusjonerte Media Norge, og vil da samlet kunne ha rundt 15% av aksjene i dette selskapet.

Kjøpet fra Schibsted vil eventuelt bli finansiert med lån fra Schibsted og en avtale om renteberegning som matcher fremtidig utbytte fra Media Norge.

Formelle beslutninger

Saken er foreløpig ikke forelagt styrene i Adresseavisen og Sparebank 1 Midt-Norge, og det er derfor ønskelig at Roll Severin AS (eid av Terje Roll Danielsen) foreløpig kjøper Orkla/Mecom's post i Adresseavisen. Det er dette kjøpet som nå søkes finansiert.

Hvis det ikke skulle bli noe av fusjonen mellom Adresseavisen og Media Norge, skal denne posten senere replasseres blant andre lokale investorer, sannsynligvis med en betydelig del i Adresseavisen og Sparebank 1 Midt-Norge.

at AA deler i stabningen av Media Norge (plan)

DOKUMENTDREIVET: Kladden til lånesøknaden som ble sendt SR-Bank, er et av flere fortrolige dokument vi har presentert. Notatet ble redigert med penn av Per Axel Koch, konsernsjef i Polaris Media og styreleder i Adresseavisen og Sparebank 1 SMN.

Juridiske forhold

For å søke klarhet i hva som regnes som en avtale, kontaktet vi to jurister som er spesialister på avtalerett. Svarene vi fikk var for oss oppklarende:

For et eventuelt erstatningsspørsmål er det ikke avgjørende om det finnes en *skriftlig* avtale mellom partene om hvordan aksjene og låneforpliktelsene skulle håndteres etter aksjekjøpet.

Det er intet vilkår i norsk rett at en avtale må være skriftlig og signert for å være bindende. Det avgjørende er en samlet vurdering av om partene hadde ment å binde seg til en avtale. Dersom partene måtte vite at den som handlet aksjene hadde forstått det slik at de andre støttet ham, og at et slikt kjøp ikke ble forsøkt stoppet, kan det være grunn til å kreve erstatning for brudd på en avtale. Dette må i så fall kunne bevises.

Altså, like viktig som å lete etter en eventuelt skriftelig avtale, var det å lete etter dokumenter/informasjon som kunne vise at Koch og Haugan hadde gjort det klart for Roll Danielsen at de ikke var sammen med ham om aksjekjøpet. Koch og banken, som eventuelt måtte sitte på slik informasjon, har avvist dette med at problemstillingen er irrelevant. I følge dem hadde Roll Danielsen aldri noen grunn til å tro at det var en avtale, og det var derfor heller ingen grunn til å stoppe ham.

Ikke lenge etter offentliggjorde vi et nytt dokument som knyttet banken til aksjehandelen. Et internt dokument i Sparebank1 Markets viste at bankens eget verdipapirforetak også hadde jobbet med oppkjøpsplanen.

Samarbeid med søsteravis

Så langt i saken hadde vi kun publisert saker basert på dokumenter og åpne kilder. Vi hadde opplysninger om at Sparebank1 SMN hadde gått god for innholdet i låneinnstillingen til SR-Bank, hvor banken også refereres som konsortiedeltaker, men vi hadde hverken dokumentasjon eller åpne kilder som kunne bekrefte slik verifisering.

Vi hadde innledet et samarbeid med Stavanger Aftenblad og journalist Harald Birkevold. Uten hans grundige arbeid, hadde vi neppe fått ut en sak om dette. Ved hjelp av anonyme kilder kunne vi fortelle at Sparebank1 SMN hadde verifisert SR-Banks lånedokument før aksjelånet ble utbetalt.

Årsaken til at vi her støttet oss til anonyme kilder, er kildenes plassering, noe vi på grunn av kildebeskyttelse ikke kan gå nærmere inn på. Bruken av anonyme kilder i denne saken ble vurdert på redaktørnivå.

Etter at årsrapporten fra bostyret var levert, som konkluderte med at det forelå tilstrekkelig informasjon til å kunne gå til rettslige skritt mot avis og bank, kom Sparebank1 SMNs egen granskningsrapport. Denne var laget av advokat Jørgen Heffermehl på oppdrag fra styret i banken. Advokaten hadde vurdert et eventuelt erstatningsansvar i forbindelse med konkursen.

Konklusjonen, som ble formidlet til media, slo fast at banken ikke hadde ansvar. Rapporten som helhet var unntatt offentlighet. Gjennom muntlige kilder hadde vi fått antydninger om at rapporten også inneholdt andre interessante momenter. Det var derfor viktig å få tak i denne rapporten for å se bankens egne vurderinger i sin helhet.

Dette lyktes vi med. Vi fikk vite at rapporten ikke konkluderte så skråsikkert som banken hadde gitt uttrykk for. I sin konklusjon tok Heffermehl forbehold ettersom motparten ikke var hørt. Det skulle ikke så store endringer til før den rettslige vurderingen kunne falle annerledes ut, i følge advokaten.

Hjelp fra fagpersoner

For å forstå innholdet i rapporten, og betydningen av denne, la vi rapporten fram for en uavhengig jurist som er kjent med denne type oppdrag.

Det mest overraskende, mente juristen, var at rapporten var utarbeidet på et så vidt tynt faktisk grunnlag, at den var upresis i flere av sine vurderinger, og at flere viktige problemstillinger ikke var diskutert. Uten kritiske spørsmål hadde for eksempel Heffermehl lagt til grunn at Koch ikke skjønnte at han redigerte lånesøknad, uten å problematisere hva Koch ellers hadde med et slikt dokument å gjøre. Hadde Koch for vane å kommentere på dokumenter som omtaler selskaper hvor han selv er styreleder og konsernsjef, uten å spørre hva disse skulle brukes til?

Konklusjonen i rapporten, om at banken ikke har ansvar, var etter juristens oppfatning heller ikke særlig mye verdt. Rapporten ga ikke mye nytt i form av skriftlige dokumenter. Med unntak av ett notat, hadde rapporten ingen andre vedlegg enn dokumenter Adresseavisen hadde publisert.

Alle dokumenter vi har offentliggjort i denne saken, er gjennomgått av uavhengige fagpersoner på de respektive felt. Poenget har vært å få hjelp til å vurdere innholdet i dokumentene, og bli korrigert hvis vi tolket dem feil.

Å snakke med juridiske eksperter har også vært til hjelp fordi saken i sin helhet har krevende juridiske sider, både avtalerettslig, konkursrettslig og prosessuelt.

Metodiske problemer

Skriftlige spørsmål og svar

Siden dag to har vi ikke fått snakke med banksjef Finn Haugan. Informasjonsdirektøren ga beskjed om at "vi ønsker å forvalte tilsvarsretten skriftlig." Dette bød på metodiske utfordringer i en krevende sak.

Skriftlige spørsmål gjør det vanskelig å stille oppfølgingsspørsmål. Å sende alle spørsmål samtidig, gjør at svarene kan justeres i forhold til oppfølgingsspørsmålene. Å sende ett og ett spørsmål var problematisk på grunn av tid, i så fall kunne det tatt flere dager å fått svar på alle.

Vi har flere ganger fått svar som tydet på at aktører koordinerte svarene mellom seg, noe som har gjort det vanskelig å kryssjekke opplysninger. Et eksempel: Da vi ville sammenholde svarene fra Finn Haugan og settestyreleder Kjell Bjordal i Sparebank1 SMN, fikk vi dette svaret fra sistnevnte:

"Hei, jeg har hatt en prat med Finn, og forstår han har fått nøyaktig de samme spørsmålene. For å spare litt tid, tror jeg vi gjør det slik at jeg sier jeg ikke har noe å tilføye til hans svar. Kjell."

Skriftlige spørsmål og svar gir også kildene større mulighet til *ikke* å svare på spørsmål, enn i en vanlig intervjusituasjon på telefon eller i samme rom. Det fratrar oss også muligheten til å reformulere spørsmål dersom spørsmålet er stilt upresist. I et vanlig intervju har vi mulighet til å drøfte ting, oppklare misforståelser og bringe saken framover på en mer dynamisk måte. Fordelen med et skriftlig intervju kan være at spørsmål og svar blir mer presise, men i et muntlig intervju kan dette gjenvinnes i form av sitatsjekk.

I disse sakene er alle sitater sendt til sjekk hos kilden.

Det har vært svært viktig for oss å ikke feile mht. tilsvar. Enkelte ganger har vi satt dem på trykk selv om de for leserne kunne være vanskelig å forstå fordi det ikke er gitt direkte svar på spørsmål. Et eksempel på dette er da vi spurte om det stemte at *Sparebank1 SMN* verifiserte lånedokumentet fra SR-Bank. Dette er svaret vi fikk:

"Spørsmål knyttet til SR-Banks lånebehandling kan ikke besvares av oss. Det finnes ingen avtale hvor SMN var forpliktet til å delta i et eierkonsortium som var tiltenkt å avlaste Roll Danielsens aksjekjøp i adresseavisen."

Kilder/Kildekritikk/Uavhengighet/Integritet

Skriftlige og muntlige kilder

Som vi har vært inne på, er dokumentene vi har presentert konfidensielle, ingen av dem har offentlig karakter. Det har derfor vært viktig å sjekke om dokumentene vi har fått tilgang til faktisk er reelle. Et av de sentrale dokumentene var kladden til lånesøknaden Roll Danielsen sendte SR-Bank, med Kochs påtegninger. I prinsippet var dette et enkelt dokument å sjekke hos Koch. To dager senere bekreftet han at det var hans håndskrift.

Det interne dokumentet fra SR-Bank fikk vi verifisert gjennom en sentral kilde, det samme gjelder det interne dokumentet fra Sparebank1 Markets. Heffermehl-rapporten fikk vi bekreftet fra advokaten som hadde laget den. Lånesøknaden til Roll Danielsen fikk vi bekreftet av Roll Danielsen. Schibsted-avtalen fikk vi bekreftet hos Schibsted. E-posten som fulgte denne avtalen, ble bekreftet av Koch. Andre dokumenter, som vi ikke har offentliggjort, har vi fått bekreftet innholdet i, gjennom samtaler med kilder.

Et kildekritisk problem i denne saken, er at historien om konsortiet var kjent for et lite antall mennesker. Da blir det ekstra sårbart når en sentral aktør lukker seg for åpne samtaler.

Haugan/Banken

Et problem i forhold til banken er at vi, siden slutten av mai, ikke har fått snakke med førstehåndskilden, konsernsjef Finn Haugan. Alle spørsmål og svar løses gjennom bankens informasjonsavdeling. Vi er tvunget til å forholde oss til andrehåndskilde, og svarene kan virke produsert i et mediemaskineri som også rådgivningsselskapet First House etter hvert ble en del av.

Når en av hovedaktørene ikke vil snakke med oss, og for oss gir utilfredsstillende skriftlige svar, ofte uten anledning til oppfølgingsspørsmål, kan det resultere i en slags frustrasjon som motiverer til mer pågående dekning. Fra den andre siden kan dette tolkes som at det pågår en jakt ledet av to vanskelige journalister.

Dette kunne vært forsøkt løst ved at andre journalister hadde kontakten med banken, jfr. vedlagte jubileumsintervju som journalist Bård Ove Molberg gjorde med Haugan. Molberg stilte også spørsmål om aksjesaken, og han fikk noen uttalelser om banksjefens behandling av Roll Danielsen-lånet da det ble refinansiert - uten at Haugen gikk nærmere inn på striden.

Kanskje kunne vi kommet lenger dersom Molberg hadde fortsatt denne kontakten, noe vi også vurderte. Argumentet mot var at det var vi som satt på kildenettet og som kjente saken best, og som derfor var best i stand til å stille relevante spørsmål. I et forsøk på å åpne kommunikasjonen, diskuterte om vi skulle la banken slippe til uten at vi stilte dem de mest kritiske spørsmålene.

På den annen side bestemte banken seg allerede etter andre dag av dekningen for å "forvalte tilsvaretsretten skriftlig." Det er nærliggende å forstå dette i lys av at banken allerede tidlig i sommer så at den kunne bli stilt økonomisk ansvarlig i forbindelse med aksjekjøpet (jfr. bestillingen av Heffermehl-rapporten), og at alle uttalelser dermed kan bli brukt i en eventuell rettstvist.

Sakens alvorlighet, samt det faktum at bostyret vurderer millionsøksmål, er samtidig noe vi må ha i bakhodet når vi vurderer svarene vi får fra denne aktøren.

Vi har under denne saken mottatt klager fra to av aktørene for at vi ikke har satt alle deres skriftlige svar på trykk, og at vi derfor skal ha drevet sensur.

Ved to tilfeller gikk redaksjonsledelsen gjennom svar og redegjørelser som var sendt oss, og sjekket dette opp mot svarene vi hadde satt på trykk. Konklusjonen var at vi ikke hadde utelatt noe som tidligere ikke var nevnt, eller var relevant for saken. Akkurat som i muntlige intervjuer, må det også i skriftlige intervjuer være slik at lange dialoger kan ende med at noen få setninger brukes.

Ingen av oss har personlige relasjoner til Haugan, som journalister har vi begge hatt et uproblematisk, profesjonelt forhold til ham gjennom mange år. Det samme gjelder

Marvin Wiseth, konserndirektør for kommunikasjon og samfunnskontakt. Derimot har Grete gjennom flere år vært kollega med bankens informasjonsdirektør Hans Tronstad, som tidligere var økonomijournalist i Adresseavisen. Likevel har kontakten vært profesjonell, nesten som om vi ikke kjente hverandre fra tidligere.

Vi har sett at banken har endret forklaring etter at First House ble engasjert. I en artikkel i Dagens Næringsliv like før jul, hvor avisen skriver at Haugan for første gang siden mai "bryter den offentlige tausheten om bankens rolle", forteller Haugan at han deltok i seks samtaler om eventuelt oppkjøp av Polaris-aksjer.

Vi merket oss uttalelsen, ikke bare fordi han nå snakket med DN, mens han fortsatt nektet å snakke med oss, men mest fordi han nå ga en annen beskrivelse av sin egen rolle. I de to første oppslagene vi hadde om saken, og de eneste gangene Haugan har latt seg intervju på vanlig måte, benektet han kjennskap til planen om aksjekjøpet.

"Vi var ikke involvert", uttalte han første dag. Neste dag gjentok han det samme og sa at han aldri hadde hørt om noe konsortium. Hans eneste befatning med saken, var at han anbefalte Roll Danielsen overfor SR Bank. *"...etter det har jeg ikke vært involvert i låneprosessen",* sa Haugan i intervjuet som ble sitatsjekket.

DN-saken markerte at banken ikke bare har endret mediestrategi ved at Haugan snakker med media om denne saken, den viste også at Haugan har endret sin framstilling av hva som skjedde høsten 2006.

Haugan har forsøkt å gi inntrykk av at han ikke har endret sin forklaring, men at det er vi som har underslått opplysninger. I en tekstmelding til Åge i slutten av oktober, hvor vi blant annet igjen ber om et intervju, skriver Haugan at han på forsommeren fortalt Grete at han var med på et møte med Roll Danielsen om denne saken. Altså det motsatte av hva han hevdet i de to eneste intervjuene vi har fått med ham om dette.

Det var da nyttig å ha stenografert ned hele intervjuet, også den delen av samtalen som ikke ble publisert.

I arbeidet med disse sakene har vi skrevet ned og lagret alle samtaler. Dette er alltid nyttig for å kunne gå tilbake å sjekke opplysninger, særlig i en dekning som har gått over flere måneder.

Bestyret

Bestyret jobber på vegne av tingretten, men medlemmer i kreditorutvalget kan ha interesse av å ramme banken og Adresseavisen fordi et søksmål kan gi mer penger til kreditorene. At bostyrets bruker store ressurser på akkurat denne saken i sitt arbeid med konkursen, kan også være påvirket av at bostyrer får betalt for antall timer som legges ned.

Roll Danielsen

Vi har flere ganger stilt spørsmål ved Roll Danielsens motiver, om han var en økonomisk rotekopp som på egen hånd spekulerte da han kjøpte aksjene til overkurs. Dersom Adresseavisen hadde blitt en del av Media Norge, kunne fortjenesten blitt stor. Konsortieplanene kan også ha vært noe Roll Danielsen selv fant på, slik motparten hevder.

Roll Danielsen er ikke formell part i en sak som eventuelt reises av bostyret, men han har likevel interesser i den fordi den også handler om hans ære og troverdighet. I denne forbindelse er det for eksempel nærliggende å tro at Roll-Danielsen kan ha et motiv om å bli frikjent for skyld i konkursen. Det er heller ikke utenkelig at Roll Danielsen har en økonomisk interesse av at hans historie vinner fram. Hvis bostyret lykkes med et eventuelt søksmål, er det tenkelig at Roll Danielsen selv vil gå til et sivil søksmål mot Koch og Haugan med krav om å få erstattet tap han fikk på grunn av aksjekjøpet.

Roll Danielsen har for mange år siden jobbet en kort periode i Adresseavisen, og er fortsatt venn med flere i avisen. Vi er ikke blant disse, og vi begynte i avisen lenge etter at Roll Danielsen sluttet. I 1991 jobbet Åge noen måneder for Roll Danielsen da han prosjekterte et nytt magasin, men har siden hatt kun sporadisk profesjonell kontakt. Grete har kun vært i kontakt med Roll Danielsen som journalist.

Det har også vært et problem at Roll Danielsen ikke har vært særlig villig til å gi fyllestgjørende kommentarer.

En del av jobben har vært å undersøke alle aktørenes troverdighet med personer som kjenner dem godt. Hva hadde de for eksempel fortalt om denne saken tidligere? Hvor konkret hadde de vært? Hvordan hadde de oppført seg i andre krevende saker?

Koch

Av aktørene er det Koch som har vært mest åpen, i det siste intervjuet med ham stilte han opp i over to timer. Koch er som nevnt en del av mediehuset, og i det ligger det en fare for at han blir behandlet annerledes enn andre. Ikke minst fordi han står i et spesielt forhold til sjefredaktør Arne Blix. (Se punktet om spesielle forhold.)

Spesielle problemer: Å granske sine egne

Uavhengighet

Når du skriver om folk i eget hus, kan det fort bli stilt spørsmål ved din uavhengighet og integritet. For leserne er det personer som tilsynelatende står oss nær. De er våre eiere og ledere, og derfor har det vært ekstra viktig å holde avstand til disse kildene. Vi har ingen personlige relasjoner til primærkildene, men det er likevel spesielt å skrive om sjefen til sjefen.

Vi har opplevd det til tider problematisk fordi noen av aktørene har tett forbindelse med noen av våre sjefer. Det gjelder spesielt Kochs forhold til sjefredaktøren og nyhetsredaktøren. Det gjelder også Polaris Medias styreleder Kaare Gisvolds forhold til sjefredaktøren. Som ledere i mediehuset møtes disse ofte.

Spesielt i starten var vi flere ganger usikker på om vi skulle se på sjefredaktøren som en kilde med, for oss, uklare motiver, eller som en redaksjonell sjef som betraktet saken som en hvilken som helst annen. Kunne hans tette forbindelse, særlig med Koch og Gisvold, gjøre at han var inhabil til å lede arbeidet med saken vi dekket? Dette hadde vi flere samtaler om.

Den tette kontakten mellom noen av aktørene og sjefredaktøren, var også et problem for noen av våre kilder. I starten fikk vi for eksempel dokumenter under den forutsetning av at vi ikke viste disse til redaktøren, fordi kildene fryktet at dokumenter som kunne spores tilbake, kunne tilflyte for eksempel Koch.

Dette forstod Blix. Vi refererte innholdet i dokumentene. Etter hvert som deknningen skred frem, merket vi større tillit blant kildene slik at vi kunne dele kildeinformasjon, og vise dokumenter for sjefredaktøren.

Påvirkning

Samtidig opplevde vi at andre aktører kontaktet sjefredaktøren i et forsøk på å påvirke deknningen. Første gang dette skjedde, var etter dag to. Representanter for Sparebank1 SMN henvendte seg direkte til sjefredaktør og ba om et møte der både Koch, Haugan, Roll Danielsen og flere andre skulle delta, for at redaktøren skulle få "riktig informasjon".

Banken ba samtidig om at vi ikke måtte publisere flere saker før etter at dette møtet var holdt, noe som ikke kunne skje før flere dager senere, ifølge banken. Blix svarte ja til et møte, under forutsetning av at vi som dekket saken deltok.

For oss var et slikt møte, som nærmest kunne fortone seg som et familieråd, problematisk. Vi kunne for eksempel havne i en meget vanskelig situasjon i forhold til kildevern. Vårt svar var at vi når som helst var åpen for hvilken som helst informasjon, og at vi gjerne ville intervju alle som skulle på det møtet. Blix støttet denne vurderingen, og det ble ikke noen av dette møtet.

Denne henvendelsen kunne tyde på at enkelte mente de kunne påvirke hva som ble publisert, og når det skulle skje. Det gjelder også hendelsen før tredje publisering, da vi ble ringt opp av bankens konserndirektør for kommunikasjon og samfunnskontakt, Marvin Wiseth. Vi hadde i løpet av helgen gjort flere forsøk på å tilsvare fra Haugan. Wiseths beskjed var at det var uaktuelt å få snakke med ham denne dagen. *"Dessuten skal ingenting skrives før tirsdag,"* sa Wiseth. På spørsmål om hvorfor, var svaret kort og greit: *"Fordi det har vi bestemt, sånn er det bare!"*

En annen behandling

Blix stod mellom barken og veden, eller mellom journalister og eiere. En åpenbar vanskelig situasjon. Vi hadde alle et behov for å ikke gjøre oss vanskelige, ikke minst fordi vi ønsket mer informasjon. Men på den annen side så vi klart at vi i denne saken stod i fare for å bli "korrumpert" av kildene nær vårt eget hus.

Flere journalister i Adresseavisen har opplevd det meget problematisk å skrive kritisk om avisens eiere, styremedlemmer og personer som internt omtales som «avisens venner». Det vil være å lyge at terskelen for saker som har med disse personene å gjøre, er den samme som i andre saker. Kravene til kilder og fremstilling er annerledes, så annerledes at det til tider har vært vanskelig å få journalister til å dekke slike saker.

Vær Varsom-plakaten punkt 1,4 har vært god å ha i ryggen gjennom hele denne dekningen, og den er flere ganger lest høyt i møter om denne saken:

*"Det er pressens rett å informere om det som skjer i samfunnet og avdekke kritikkverdige forhold. Det er pressens plikt å sette et kritisk søkelys på hvordan mediene selv fyller sin samfunnsrolle.
Vær Varsom-plakaten punkt 1,4."*

Alle saker er lest av en uavhengig jurist, og gjennomgått langt grundigere av redaksjonsledelsens enn vanlig. Sjefredaktør, nyhetsredaktør og reportasjeleder i økonomiredaksjonen, har gjennomgått dem nøye. De mest kontroversielle artiklene, som for eksempel saken om Koch-notatet, ble også behandlet i redaktørkollegiet før den kom på trykk. Dette var nødvendig, fordi Blix er inhabil i forhold til konsernsjef Per Axel Koch. De sitter i konsernledelsen sammen, og Koch er som styreformann i Adresseavisen Blix' arbeidsgiver.

"I faretruende nærhet av dette vepsebolet har ansvarlig redaktør Arne Blix stått uredd og uavhengig i ledelsen for avisens undersøkende journalistikk, som hittil har resultert i publisering av ukjente notater og korrespondanse av kontroversiell karakter."

Bernt Olufsen, tidligere ansvarlig redaktør i VG. (VG 14. november 2011)

All denne kontrollen har tatt mye tid og har til tider tæret på tålmodigheten. I den grad dette har gjort at publisering er utsatt, har det ikke hatt stor betydning, rett og slett fordi vi nærmest har vært uten konkurranse. (Dagens Næringsliv har skrevet noen artikler i den siste fasen.)

Samtidig har denne kontrollen vært en styrke, fordi vi med dette har vært et arbeidskollektiv og stått samlet om publiseringen. Sakens karakter har gjort den krevende å jobbe med, men vi har følt at vi har hatt redaksjonsledelsen i ryggen.

Reportasjeleder Anne Berit Bjørken har vært en nødvendig støtte. Vi føler vår journalistiske frihet er ivaretatt.

Når det gjelder sjangerbruk har vi noen ganger ønsket å bruke andre fortellermetoder. Historien om Adressakonsortiet inneholder "alt" som skal til for å lage god feature: Roll Danielsens vekst og fall. Polaris Media ble til som en følge av aksjekjøpet. Banken som til slutt ble sittende som største eier i avisen. Møtene mellom aktørene. Den intense uken før aksjekjøpet. Vennene som havnet i konflikt. Store penger og mektige personer.

Men, blant annet på grunn av nærheten til aktørene, har vi valgt en nøktern og strengt dokumentdrevet dekning.

Kildejakt/Mistenkeliggjøring

Åtte ganger er vi gjort kjent med at bankens informasjonsavdeling har drevet jakt på våre kilder, både i et forsøk på å finne hvem som har lekket oss dokumenter, og for å få personer til å endre sine uttalelser. Vi har også opplevd at kilder etter slike oppringninger har moderert seg overfor oss. At noen følger nøye med, fikk vi en indikasjon på under et intervju med en aktør:

"Vi får høre hva dere gjør, vi hører hvor dere er hen, hvem dere snakker med, og på hvilken måte."

"Hvem har du snakket med?"

"Det har jeg ikke lyst til å kommentere. Det er ikke en så stor by, og dere trør jo ikke akkurat varsomt rundt i den her byen."

Under bankens eget næringslivsseminar i oktober åpnet Haugan sitt foredrag med en powerpoint titulert "Adressa-saken". Over 200 næringslivsledere fikk se og høre at *"To journalister i Adresseavisen har holdt liv i spekulasjoner om at bl.a. SMN skulle ha forpliktet seg til å dekke inn et evt. tap på Adressa-aksjer ervervet av Roll Severin A/S i 2006."*

Dette kunne oppfattes som mistillit fra avisens største eier mot redaktør Arne Blix, underforstått at han ikke har kontroll på sine journalister.

Etikk og kritikk

Saken handler om personer med høy status i sentrale stillinger, og det er selvsagt en stor belastning å få et kritisk søkelys på seg. Som Koch sa under et intervju med oss, "dette er en viktig sak for meg fordi min integritet trekkes i tvil." Dette har redaksjonsledelsen hatt i bakhodet med tanke på antall saker og førstesideoppslag. I denne saken har vi hatt fire førstesider.

I boka «Skandalenes markeds plass», hvor Sigurd Allern og Ester Pollack er redaktører, påpekes det at når journalister værers en skandale, ofres etiske prinsipper og journalistisk håndverk. Det snakkes om et mediedrev hvor det gis stort rom til synsing og fordømming, og det settes i gang et kjøp hvor all dritt graves fram.

Underveis i denne saken har vi fått flere tips om aktører, også av svært personlig art, men vi har valgt å holde oss til "saken." Redaksjonsledelsen har valgt å være nøktern i forhold til å skrive kommentarstoff.

Som journalister er det lett å bli fartsblind, og ikke evne å se saken fra alle sider.

Banken har i Dagens Næringsliv kritisert Adresseavisen for å ha vært for ensporet i sin dekning av hva som skjedde forut før konkursen i Roll Danielsens selskaper. Haugan uttalte til DN at "De har hatt en arbeidshypotese de har jobbet hardt for å bekrefte. (...) Avisa burde tillatt seg en større grad av balanse i dekningen."

Vi har gjentatte ganger spurt banken om intervju med Haugan for å få hans hele og fulle framstilling. Dette har ikke banken ønsket. Vi har likevel tilstrebet å få fram bankens syn. I en løpende nyhetsdekning som denne, er ikke kravet til samtidig tilsvarsrett like påkrevd. Vi har likevel alltid ventet med å publisere til det har foreligget tilsvaret.

Vi har to ganger skrevet om kontrollkomiteens "frikjenning" av bankledelsen, vi har videreformidlet bankens kritikk av bostyret og konklusjonen i Heffermehl-rapporten. Vi har også brakt videre Haugans kritikk av Adresseavisens dekning som han fremførte under bankens næringslivsseminar i høst. Men det kan diskuteres om dette har fått rettferdig plass i avisen.

Konsekvenser

Bostyret vurderer erstatningssøksmål mot bank og avis for de tap Roll Danielsen kan ha fått ved å være alene om aksjekjøpet. Tapet er stipuler til mellom 150 og 200 millioner kroner. Et slikt søksmål er aktuelt også for Roll Danielsen dersom bostyret vinner gjennom med et eventuelt slikt krav.

Bostyret har innklaget Sparebank1 SMN til forliksrådet for å få omstøtt pant banken tok i Roll Danielsens aktiva før konkursen. Hvis boet får medhold i dette kravet kan det koste banken flere titalls millioner kroner. Dersom det ikke oppnås enighet i forliksrådet, kan saken havne for retten.

Saken har vært gjenstand for en prinsipiell diskusjon i Polaris Media sitt styre om den redaksjonelle uavhengigheten for alle avisene i konsernet, i forhold til mediehusets eiere. Konklusjonen var at denne saken er en prøvestein.

***

Det mest spesielle med denne saken for oss, er at vi driver journalistikk som kan føre til store økonomiske tap for vår egen arbeidsplass dersom bostyret, og senere Roll Danielsen, går til erstatningssøksmål mot avisen og banken.

Trondheim 12. januar 2011

Grete Holstad Åge Winge